

Klinik Kanıtın İncelenmesi

Karar alıcılar için

Taslak

- Sistemli araştırma: Kanıtların bulunması
- Eleştirel değerlendirme: Kalitesinin değerlendirilmesi
- Kanıt sentezi: Bulguların özetlenmesi

Today's Random Medical News

from the New England
Journal of
Panic-Inducing
Gobbletygook

JIM BROWMAN

CAN CAUSE

IN

ACCORDING TO A
REPORT RELEASED
TODAY....

NEWS

Sistemli Araştırma

Kanıtı Bulma

Sistemli Bir Araştırma Yapmak

Aşama 1: İnceleme sorusunu tanımlamak

Popölasyon

Persistan esansiyel yüksek tansiyonu olan yetişkinler. Sadece diyabet hastası ve hamile populasyon değil.

Müdahale/ Komparatör

ACE inhibitörleri (ACEi)
Angiotensin-II algılayıcı antagonistler (ARB)
Beta-algılayıcı blokerler (BB)
Kalsiyum kanal blokerleri(CCB)
Tedavi yok/ plasebo

Sonlanım

Hepsi ölüme, inmeye, MI, kalp yetmezliğine, kararsız anginaya, yeni başlangıçlı diyabete neden olur.

Sistemli Bir Araştırma Yapmak

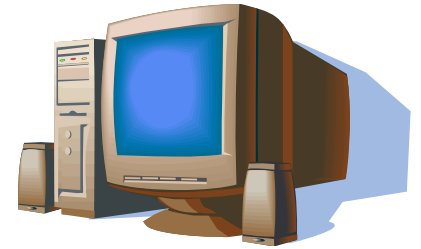
Aşama 2: Araştırma eleştirisine dönme

- 1 exp hipertansiyon/
- 2 hypertens\$.ti,ab.
- 3 (esansiyel sft3 hipertansiyon).ti,ab.
- 4 (izolat\$ sft3 hipertansiyon).ti,ab.
- 5 (elevat\$ sft kan sft basıncı).ti,ab.
- 6 (yüksek sft kan sft basıncı).ti,ab.
- 7 or/1-6
- 8 ...

Sistemli Bir Araştırma Yapmak

Aşama 3: Araştırma veri tabanları

- Genel Sağlık
  - Medline, Embase, Science Citation Index
- Kanıta dayalı
  - Cochrane Kütüphanesi, İnceleme ve Diseminasyon (CRD) Veritabanları Merkezi
- İhtisas
  - British Nursing Index, Cinahl, AMED, PsycINFO
- Sağlık ekonomisi
  - EconLit, HEED, NHS EED
- Halk sağlığı
  - ASSIA, Sociological Abstracts etc

Araştırma Sonuçları:

Tiazid tip diüretiklerin vb plaseboların RCT'leri

	<i>Başlangıç</i>	<i>Ülke</i>	<i>İlaç</i>	<i>Doz</i>	<i>N</i>
ANBPS	1973	Avustralya	Klorotiyazid	Yüksek	3931
HSCSG	1966	ABD	Metiklotiyazid	Yüksek	452
MRC	1977	İngiltere	Bendroflumetiyazid	Yüksek	12951
Oslo	1972	Norveç	Klorotiyazid	Yüksek	785
USPHS	1965	ABD	Klorotiyazid	Yüksek	422
VAII	1964	ABD	Klorotiyazid	Yüksek	380
VA-NHLBI	1978	ABD	Klorotiyazid	Yüksek	1012
EWPHE	1975	Avrupa	Hidroklorotiyazid	Düşük	840
MRC-O	1982	İngiltere	Hidroklorotiyazid	Düşük	3294
PATS	1989	in	İndapamid	Düşük	5665
SHEP-P	1981	ABD	Chlorthalidone	Düşük	551
SHEP	1985	ABD	Chlorthalidone	Düşük	4736

Eleştirel Değerlendirme

Kanıtın Kalitesini Değerlendirme

Eleştirel Değerlendirme Nedir?

Değerlendirmek için kanıtı eleştirel olarak ölçüp biçme becerisi :

- **Geçerlilik** – bir çalışmaya ait sonuçların ‘gerçeğe’ ne dereceye (önyargısız) kadar yaklaşabildiği
- **Yararlılık** – bir çalışmada gözlemlenen etkilerin ilgili klinik sorulara ne dereceye kadar uygulanabilir olduğu

¹Sackett & Haynes *EBM* 1995; 1 : 4-5

Neden eleştirel olarak değerlendirme?

- Aşırı bilgi yükü
  - Dünya çapında yılda 6 milyon makale yayımlayan yaklaşık 20,000 biyomedikal dergi bulunmaktadır!
- 80/20 kuralı... veya daha kötüsü...
  - Klinik olarak değerlendirmesi yapılan çalışmaların 1%'i ile ilgili. Hangi 1%?
- Bu yüzden bilginin **geçerliliğinin** değerlendirilmesi gerekir:
  - Hangi hizmetleri finanse edeceklerine karar veren karar alıcılar (STD)
  - Hasta bakımıyla ilgili karar veren klinik çalışmalarda uzmanlaşmış hekim (EBM)
  - Kendi bakımları ile ilgili seçim yapan hizmet kullanıcıları

Şans faktörünün ele alınması

- $\uparrow$ örneklem boyutu $\Rightarrow$ $\downarrow$ güven aralıkları
(örnek ortalama ± 1.96 SD): ‘gerçek’ değerin tahmini
- Örneklem boyutu şuna bağlıdır:
  - ölçüm değişkenliği veya gruplar arası örtüşme (yani araç fikri ve SD fikri)
  - Ne kadar emin olmak istediğimiz

Kanıt Hiyerarşisi - Kalite: terapi

1a	Randomize kontrollü çalışmaların (homojen) sistemli incelenmesi
1b	Bireysel randomize kontrollü çalışma (iyi kalite – düşük CI)
2a	Kohort çalışmaların sistemli incelenmesi (homojen)
2b	Bireysel kohort çalışma (ya da düşük kalitede RCT)
2c	Sonuç araştırması; ekolojik çalışma
3a	Vaka kontrol çalışmasının sistemli incelenmesi
3b	Bireysel vaka kontrol çalışması
4	Vaka seri tebliğleri (düşük kaliteli kohort/vaka kontrolü çalışmaları)
5	Uzman görüşü (hiçbir eleştirel değerlendirme/ölçüt araştırması yoktur)

Oxford Centre for EBM levels of evidence'den uyarlanmıştır (Mayıs 2001)

Önyargının Üstesinden Gelme

- **Seçim önyargısı** (örnekleme, paylaşırma önyargısı)
  - Örnekleme, seçim veya paylaşırma metotlarında tasarım ve uygulama hataları → çalışma kapsamındaki nedenler hariç maruziyet veya ilgilenilen sonuç açısından farklılaşan gruplar arasında karşılaştırmalar
  - **Çözüm:** Paylaşırmanın gizlenmesi ve randomize edilmesi
- **Performans önyargısı**
  - Değerlendirme altındaki müdahale dışında sağlanan hizmetteki farklılıklarla ilgilidir.
  - **Çözüm:** Her iki alıcıyı ve hizmet sunucularını (*blinding*) bilgilendirmeme (çift kör)

Önyargının Üstesinden Gelme (devamı)

- **Tespit önyargısı**

(gözlemci, değerlendirme, ölçme, soruşturma önyargısı)

- Sonuçların nasıl soruşturulduğu, teşhis edildiği veya doğrulandığı ile ilgili karşılaştırma grupları arasında sistemli farklılıklar
- **Çözüm:** Kör sonuç değerlendirmesi

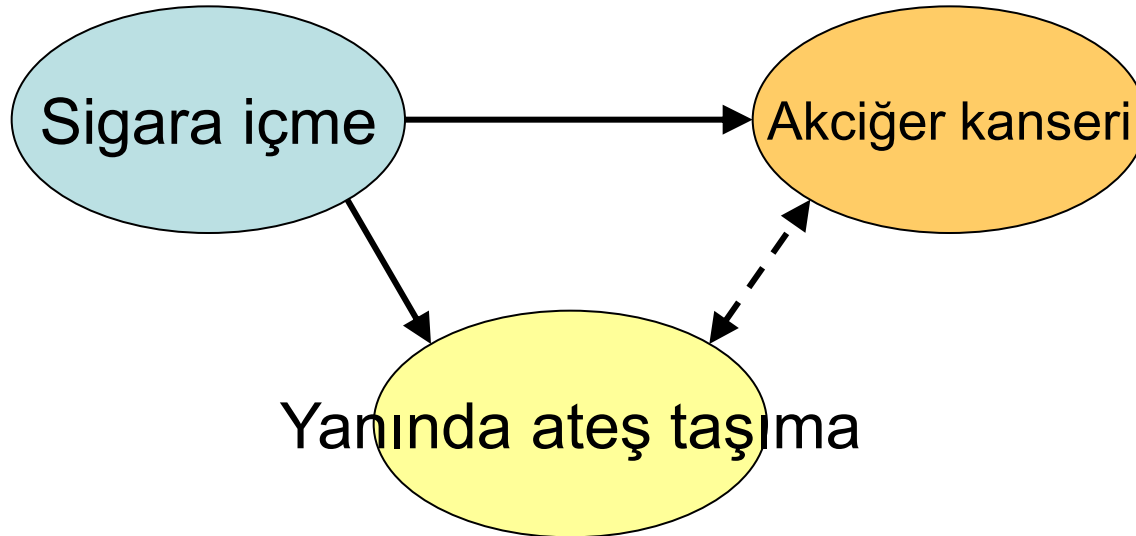
- **Yıpranma ön yargısı (istisna ön yargısı)**

- Çalışmada katılımcı kaybı açısından karşılaştırma grupları arasında sistematik farklılıklar
- **Çözüm:** İzleme ve takibin tamamlanması - Tedavi analizine niyet (ITT)

VS.

Karışıklık nedeni,

- ilgilenilen sonuçla prognostik şekilde bağlantılıdır
- Çalışma grupları arasında eşit olmayan bir şekilde dağıtılmıştır.
- ilgilenilen değişkenleri arasında nedensel yola bağlı DEĞİLDİR.

Karışıklık Nedenlerinin Üstesinden Gelme

- **Seçim**

- spesifikasyon (dahil etme & hariç tutma kriterleri)
- eşleştirme (vaka kontrol çalışmaları)

- **Analiz**

- tabakalaşma
- ayarlama (multivariate analiz)

- **Randomizasyon**

- ön yargıdan ve karışıklık nedenlerinden kaçınmak için en iyi (tek) yol
- fakat her zaman mümkün değildir
- iyi kalitede, randomize edilmemiş karşılaştırmalı bir çalışma düşük kaliteli RCT'den daha iyi olabilir.

Kanıt düzeyi soruya özgüdür!

Soru	En iyi kanıt
Etkililik	Kontrollü çalışmalar
Teşhis	Kohort
Etiyoloji	vaka/-kontrol; kohort
Prevalans	kesitsel

RCT'lerde ön yargı riskini değerlendirme için kontrol listesi

İnceleme ve Diseminasyon Merkezi

- Random paylaşırma metodu?
- Paylaşırmanın gizlenmesi?
- Başlangıçtaki grupların karşılaştırılabilirliği?
- Hizmet sunucuları, katılımcılar, sonuç değerlendiricilerinin *kör bırakılması* (blinding)?
- Gruplar arasındaki kayıplarda dengesizlikler?
- Yazarların bildirdiklerinden daha çok sonuç ölçümü yaptığını öne süren bir kanıt var mı?
- Analizi işleme niyeti?

RCT'lerin kalite özeti: Tiyazid türü diüretik x plasebo

	<i>Yüksek doz deneyleri</i>	<i>Düşük doz deneyleri</i>
Çalışmaların sayısı	7	5
Tanımlanan randomize	2 (29%)	0 (0%)
Paylaştırmanın gizlenmesi	0 (0%)	3 (60%)
Blinding– katılımcı	6 (86%)	5 (100%)
Blinding–sunucu	4 (57%)	4 (80%)
Blinding– sonlanım	5 (71%)	4 (80%)
Temel karşılaştırılabilirlik	5 (71%)	5 (100%)

Unutmayın!

- Randomize edilmemiş çalışmalar için kalite değerlendirmesi yapılması daha zordur.
- Özel klinik durumların, bir belgede bakmanız gereken çalışma özelliklerini nasıl etkilediği hakkında düşünmek önemlidir.
- Kontrol listeleri iyi bir başlangıç noktası teşkil eder.

Kalite kontrol listeleri

- DERECELENDİRME: tavsiyelerin kanıtı ve gücünün kalitesini derecelendirme:
<http://www.gradeworkinggroup.org/>
- Klinik uygulama rehberlerinin kalitesini değerlendirme:
<http://www.agreecollaboration.org/>
- BİLDİRME: randomize kontrollü klinik deneylere yönelik teklifleri incelemek ve bu deneylerin gerçekleşmesini gözlemlemek için bir araç: <http://www.assert-statement.org/>
- Raporlama
  - RCT'lerin meta analizleri: QUOROM
  - Gözlemsel çalışmaların meta analizleri: MOOSE
  - RCT'ler: CONSORT: <http://www.consort-statement.org>
  - Gözlemsel müdahale çalışmaları :TREND
  - Diyagnostik doğruluk çalışmaları: STARD

Kanıt Sentezi

Sonuçları Özetleme

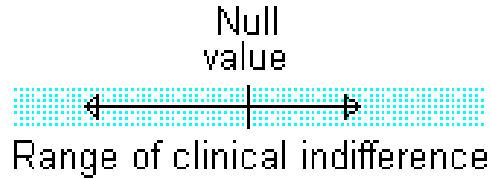

Kanıtı Sentezleme

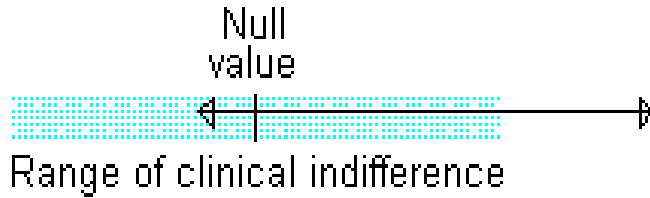
- Niteliksel (anlatımsal genel bakış)
  - geleneksel yaklaşım
  - çalışma metotlarını, ortamlarını & sonuçları karşılaştırınız
- Niceliksel (meta-analizi)
  - Verileri ‘birleştirmek’ için istatistiksel teknik:
    - Sabit etki modeli, bir nebze belirsizlikle birlikte, tek bir gerçek etkiyi ölçen çalışmaları ele almaktadır.
    - Random etki modeli, ‘gerçek’ değer türlerini ele almaktadır.

Klinik vs. İstatistiksel Önem

Politika/uygulamayı değiştirmeye gerek yok

Politika/uygulamayı değiştirmeye gerek olabilir
Daha büyük örnekleme değerlendirin.

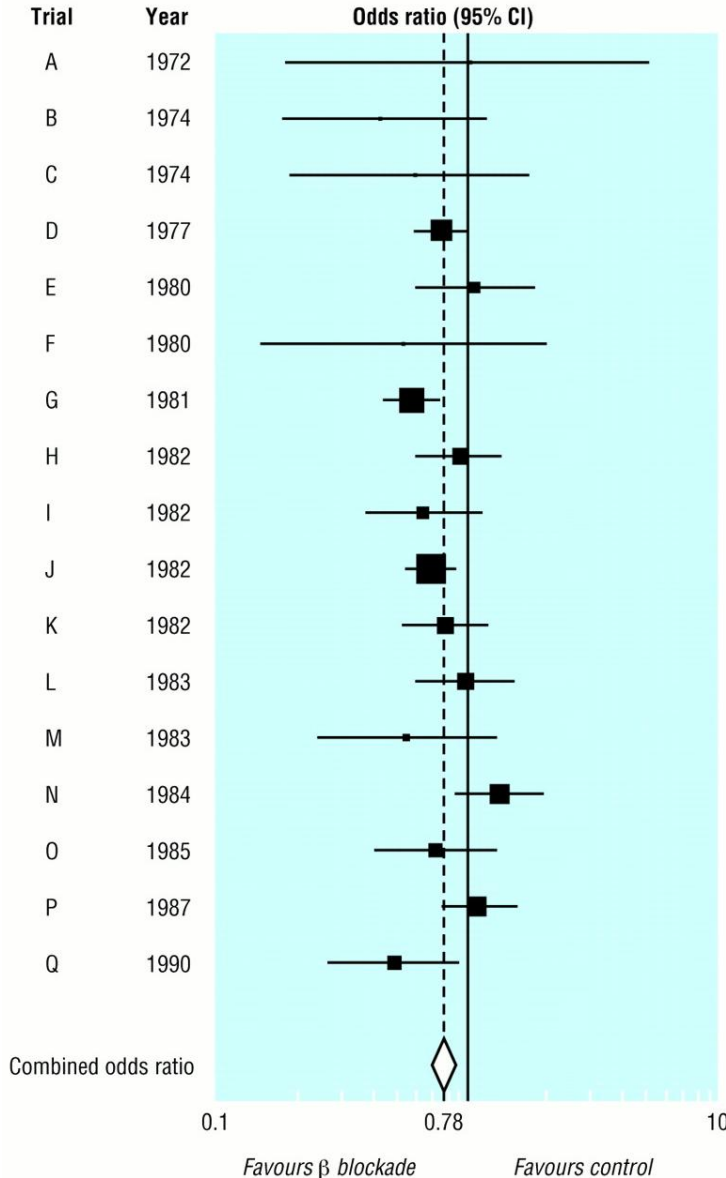

Politika/uygulamayı değiştirmeye gerek yok

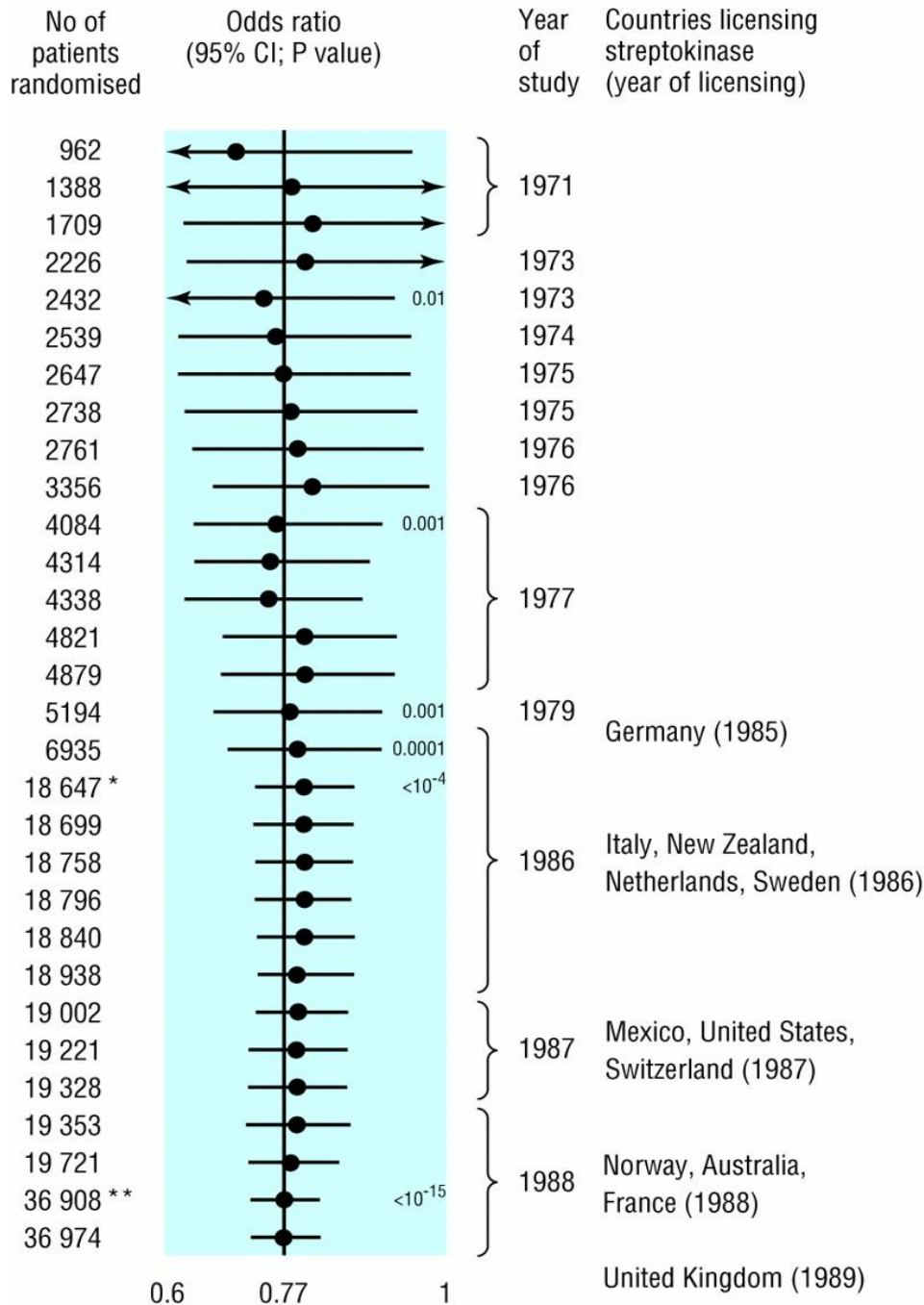

Politika/uygulamayı değiştirin

Meta-analiz nedir

- Toplam sonucun belirsizliğini azaltmak için birçok klinik çalışmalardan elde edilen sonuçları birleştirmek amacıyla kullanılan istatistiksel metot.
- Bir çalışmanın gücünü artırmakta ve güven aralığının genişliğini azaltmaktadır.

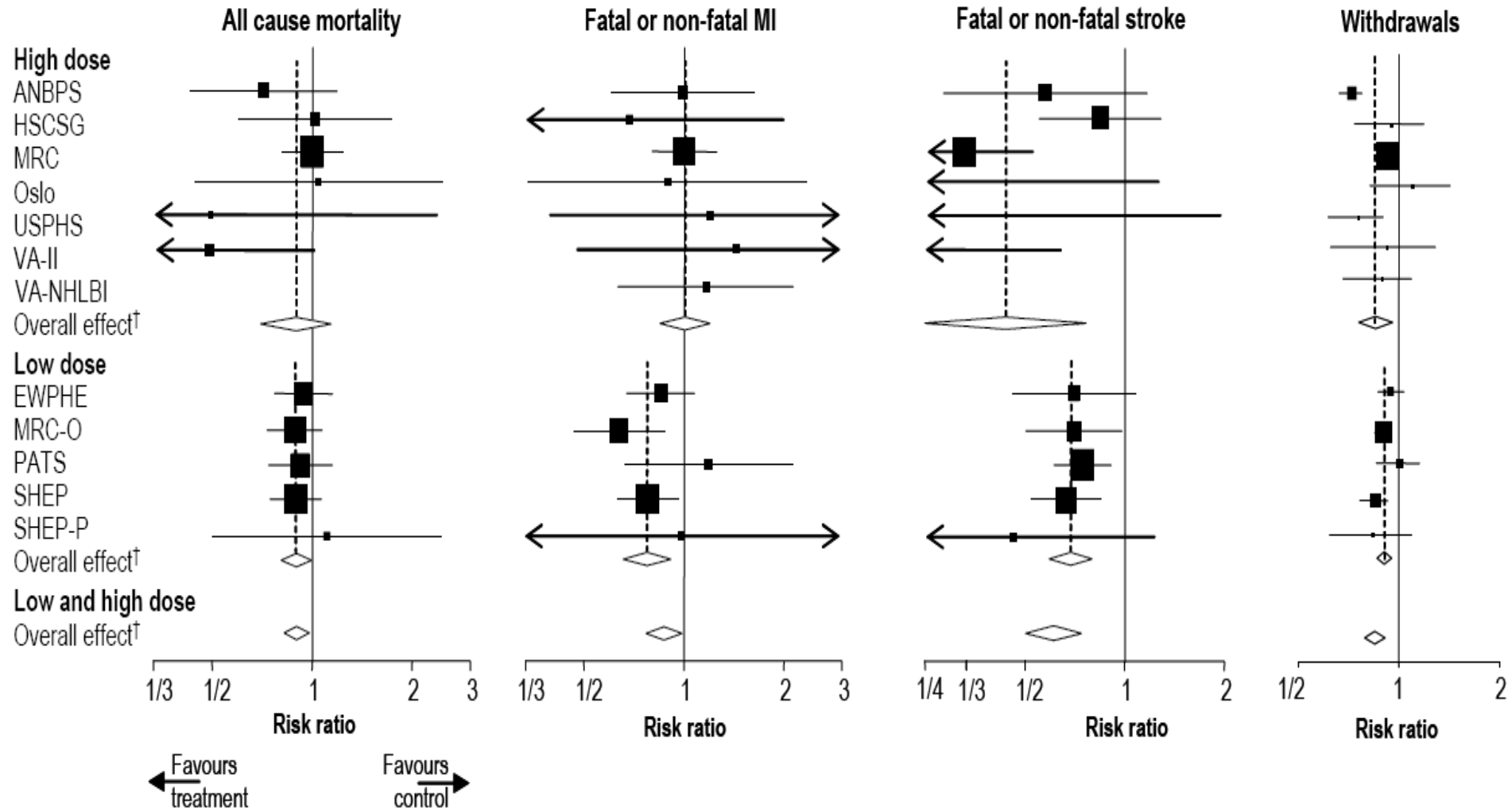

Meta-analizinin gücü

- Akut MI'deki streptokinaz 4'ün kümülatif meta-analizi (toplam ölüm oranı)
- 1973'te elde edilen önemli sonuç (p=0.01) (8 deneyde n=2432)
- 1986'da ilk büyük çaplı deney (GISSI-1) tarafından konfirme edildi

* Includes GISSI-1; ** includes ISIS-2

Meta analiz sonuçları: Tiyazid türü diüretiklerin x plaseboların RCT'leri

Meta–analizin kullanıldığı durumlar

Meta-analiz şu durumlarda uygundur:

- Çalışmaların sonuçları, tek bir etki ölçümü olacak şekilde birleştirilebildiği zaman (örneğin, OR)
- Çalışmalarda benzer müdahaleler, nüfuslar ve sonuçlar olduğunda
- Münferit çalışmaların ve benzer etki yönünün heterojenliği düşük olduğunda.

...fakat dikkat edin

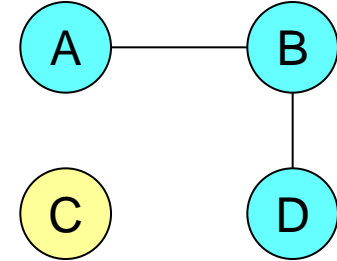
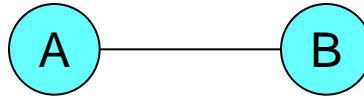
	<i>Mega deney tarafından aksi ispatlanmıştır * (AMI için magnezyum)</i>	<i>Mega deney tarafından onaylanmıştır (streptokinaz)</i>
İlk yayımlanma yılı	1984	1959
p<0.00'in ulaşıldığı yıl	1990	1977
Ortalama mortalitenin azalması	55%	23%
Deney sayısı	7	15
Toplam ölüm/hasta	78/1301	926/4314
Boyutlarına göre deney sayısı:		
10-99 hasta	3	4
100-499	4	7
>500	0	4
Ortalama hasta/deneme	186	288

Dolaylı & karma tedavi karşılaştırmaları

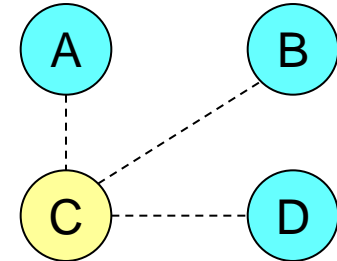
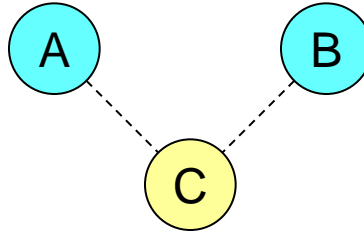
İki yönlü

Çok yönlü

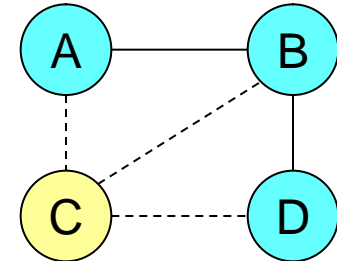
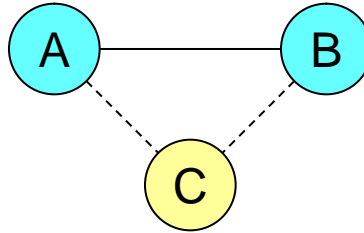
Direkt karşılaştırmalar

Dolaylı karşılaştırmalar

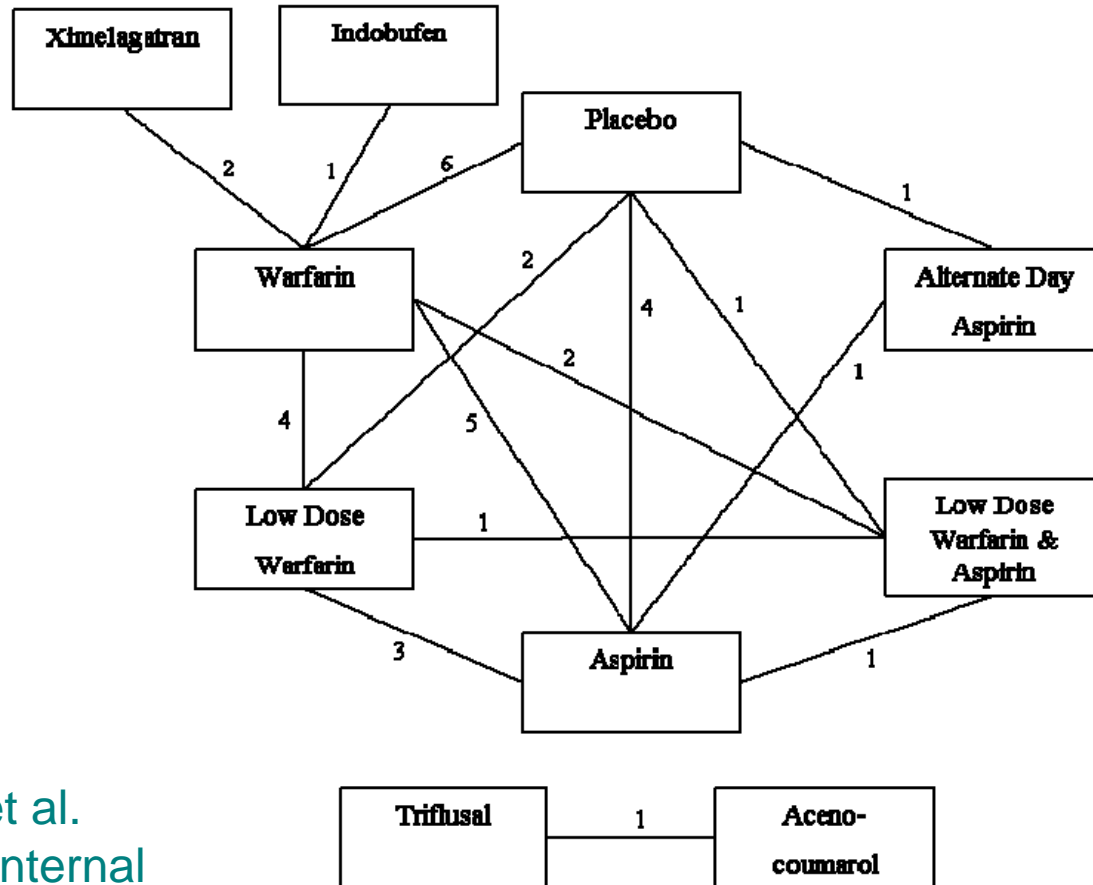

Karma tedavi karşılaştırması (MTC)

MTC kanıt ağı örneği

Romatizmasız atriyal fibrilasyon için tedavi

Cooper NJ et al.
Archives of Internal
Medicine 2006;166:1369-275

Kaynaklar

- **Booth & Mudge**; Finding the evidence: 1998
- **Centre for EBM**, Oxford: <http://www.cebm.net/>
- **Cochrane Collaboration**: <http://www.cochrane.org/>
- **Glasziou P**, et al When are randomised trials unnecessary? Picking signal from noise.
BMJ 2007;334:349-351
- **Faculty of A&E Medicine**: Technical Guide
- **Greenhalgh T**; "How to read an article" series in the BMJ
- **Miser WF** *J Am Board of Family Practice* 1999
- **Sackett & Haynes** *EBM* 1995, and *JAMA* series 1993-94
- **University of Glasgow, General Practice and Primary Care**,
http://www.gla.ac.uk/departments/generalpractice/crit_ap.htm
- **Caldwell DM** et al. Simultaneous comparison of multiple treatments: combining direct and indirect evidence. *BMJ*. 2005;331:897-900.